

2026-03-17

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Joakim Lindström
072-601 16 15
joakim.lindstrom@tco.se

Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26)

A2025/01088

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har fått tillfälle att yttra sig över *Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen* (Ds 2025:26) och lämnar härmed våra synpunkter.

Sammanfattning

- En sanktionsavgift bör inte införas i arbetslöshetsförsäkringen, dels på grund av tillämpningssvårigheter som för närvarande riskerar att innebära orimliga konsekvenser för enskilda, dels för att förslaget till sanktionsavgift i sitt nuvarande utförande inte framstår som en effektiv lösning på problem med fusk och missbruk av arbetslöshetsförsäkringen.
- Åtgärder mot felaktiga utbetalningar och missbruk av välfärdssystemen bör ta sin början i ett arbete att konstruera motståndskraftiga regelverk som underlättar för enskilda att göra rätt och försvårar för de som missbrukar systemen.

TCO:s övergripande synpunkter

TCO anser att det är mycket viktigt att upprätthålla förtroendet för det svenska välfärdssystemet och motverka fusk och missbruk av välfärdens ersättningar, stöd och förmåner.

TCO anser att det bästa sättet att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är att konstruera regelverken på ett sätt som motverkar missbruk, i vissa fall se över stödformernas konstruktion och skapa förutsättningar för att öka upptäcktsrisken för de som missbrukar systemen. Det här är särskilt viktigt för sådana stödformer som ger utbetalningar till juridiska personer och som i viss mån har förbisetts i diskussionen om felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet. Det är därför med stor lättnad som TCO kan konstatera att brister i kritiska stödformers konstruktion har fått en bra belysning i utredningar och granskningar som senast i Produktivitetskommissionens slutbetänkande (SOU 2025:96),

Delegationen mot arbetslivskriminalitets slutbetänkande (SOU 2025:25) och Riksrevisionens granskning (RiR 2023:17). TCO anser att de brister som har identifierats – och som främst rör brister i regelverk som underlättar för de som missbrukar systemen – omedelbart behöver åtgärdas. Det är viktigt att uppmärksamma de här resultaten eftersom de tydliggör att det sannolikt inte är frånvaron av straff och sanktioner som gör att välfärdssystemen utnyttjas, utan mer troligt att det är svaga regelverk i aktuella system som gör det lätt att utnyttja dem.

Men ett framgångsrikt arbete mot felaktiga utbetalningar och missbruk av välfärdssystemen kräver också att reglerna är lätta att överblicka för att undvika att de som söker stöd från välfärdssystemen genom små misstag eller av orsaker som de har svårt att förutse, orsakar att till exempel ersättning betalas ut felaktigt. Om de i ett andra steg träffas av kännbara sanktioner som är tänkta att sända en handlingskorrigerande signal från samhället är det helt avgörande att sanktionen kan anses vara väl avvägd och motsvara allvaret i förseelsen, samt att de inte drabbas av en sanktion på grund av mindre misstag eller omständigheter som de har svårt att förutse.

TCO anser att de senaste årens fokus på skärpta villkor, kontroller och straffrättsliga åtgärder som lösningar på problem med fusk och missbruk av välfärdssystemen, har flyttat en viktig del av uppmärksamheten från välbehövliga åtgärder som kan underlätta återgången till arbete för framför allt de som är arbetslösa. Risker med denna utveckling är att diskussionen om vilka åtgärder som bäst underlättar återgången till arbete dels präglas av en repressiv syn på vilka åtgärder som är nödvändiga, dels att TCO-förbundens medlemmar på kommuner och myndigheter ska möta medborgarna i ett klimat som präglas av ett ömsesidigt växande misstroende. Det får konsekvenser för TCO-förbundens medlemmar på så sätt att deras arbetsmiljö blir mer ansträngd och att de löper en högre risk för att utsättas för hot och hat på sitt arbete.

Vad gäller de enskilda förslagen i promemorian så yttrar sig TCO i de delar som rör arbetslöshetsförsäkringen.

TCO avstyrker förslaget om sanktionsavgift i arbetslöshetsförsäkringen

Regeringen har nyligen genomfört genomgripande förändringar i reglerna för arbetslöshetsförsäkringen som började gälla från och med den 1 oktober 2025. TCO:s erfarenhet efter kontakter med arbetslöshetskassor, Sveriges a-kassor och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) är att det finns svårigheter för ersättningssökande att redovisa rätt belopp vid till exempel

deltidsarbete i den löpande månadsansökan som ska lämnas till arbetslöshetskassan.

De minskningsregler som är aktuella i arbetslöshetsförsäkringen är komplicerade och innebär att den sökande har flera redovisningsprinciper att förhålla sig till beroende på dennes situation. Det innebär i sin tur att det är svårt för den enskilde att redovisa rätt belopp och att denne lätt blir återbetalningsskyldig för ersättning som har utgått felaktigt.

Den föreslagna sanktionsavgiften bygger på ett strikt ansvar för felaktiga uppgifter (m.m.) och förutsätter att en myndighet eller arbetslöshetskassa har beslutat om återbetalning av till exempel den felaktigt utbetalda ersättningen. För den enskilde betyder det att om han eller hon har förorsakat en felaktig utbetalning, ska en sanktionsavgift utgå som beräknas på det återkrävda beloppet.

TCO anser att en sanktionsavgift enligt förslaget i promemorian inte bör införas innan problem som rör redovisningen i en månadsansökan är hanterade på ett sätt som innebär att det blir mycket lättare för den enskilde ersättningssökande att lämna korrekta uppgifter. En lösning på nämnda problem kan vara att reglerna för minskning av ersättning ses över, att praxis utvecklas, samt att rutiner utarbetas på arbetslöshetskassorna.

Att införa en sanktionsavgift enligt förslaget i promemorian innan en fungerande lösning finns på plats, anser TCO vore direkt olämpligt eftersom många ersättningssökande som har för avsikt att göra en korrekt redovisning till arbetslöshetskassan, riskerar att drabbas av en sanktionsavgift. Om sanktionsavgiften införs utan att nämnda tillämpningssvårigheter har åtgärdats finns det en betydande risk för att förtroendet för arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassorna allvarligt skadas.

TCO vill även uppmärksamma att i nuvarande bestämmelser blir den som orsakar en felaktig utbetalning återbetalningsskyldig för det felaktigt utbetalda beloppet. Det är viktigt att komma ihåg att en person som söker arbetslöshetsersättning har förlorat sitt arbete och inkomst och söker ersättningen för att klara sitt uppehälle under tiden som han eller hon ställer om till ett nytt arbete. Ifall någon under omställningsperioden dessutom blir återbetalningsskyldig för felaktigt utbetalda ersättning är det en signal som är nog så kännbar för en person vars enda inkomst är arbetslöshetsersättning, och som bör betraktas som mycket tydlig om att han eller hon har handlat på ett felaktigt sätt och få en handlingskorrigerande effekt. I förekommande fall inleder arbetslöshetskassan dessutom en utredning om uteslutning ur arbetslöshetskassan eller fränkännande av upp till 130 ersättningsdagar vilket är mycket drabbande sanktioner för den enskilde. Arbetslöshetskassan ska även

polisänmäla de som kassan misstänker har begått brott enligt bidragsbrottslagen.

Mot bakgrund av befintliga regler och förfaranden inom arbetslöshetsförsäkringen, ställer sig TCO frågan om det verkligen behövs ytterligare sanktioner och handlingskorrigerande åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen. Förslaget till sanktionsavgift innebär en växling mellan straffrättsliga åtgärder och administrativa sanktioner genom att flera situationer som arbetslöshetskassan idag ska polisänmäla, i stället ska träffas av en sanktionsavgift. Den föreslagna sanktionsväxlingen bör eventuellt kunna innebära fördelen att fler situationer kan mötas med en snabbare sanktion som är tydligt kopplad till återkrävt belopp. Det kan till det yttre framstå som en förenklad hantering – vilket TCO allmänt sett är positiva till.

Vad gäller förslaget till nedsättning av sanktionsavgiften (avsnitt 5.4.6) anges att omständigheter som kan innebära ett beslut om nedsatt avgift, ska utredas på beslutsfattarens initiativ och innebär ett långtgående utredningsansvar för arbetslöshetskassorna. Mot bakgrund av att prövningar av nedsättning kommer att bli aktuell i ett stort antal ärenden finns det goda grunder att anta att denna hantering – enligt till exempel Sveriges a-kassor – kommer att innebära en betydande administrativ börda för arbetslöshetskassorna.

En sanktionsavgift innebär i praktiken att ett ytterligare parallellt sanktionssystem införs i arbetslöshetsförsäkringen, i vart fall bör den enskilde som blir föremål för beslut om återkrav, uteslutning eller fränkännande, samt sanktionsavgift uppfatta det så. En arbetslöshetskassa beslut om uteslutning eller fränkännande är i allra högsta grad en reaktion på en konstaterad överträdelse. Oavsett om en sanktionsavgift i arbetslöshetskassan ska betraktas som en dubbelbestraffning eller inte, anser TCO att det inte är lämpligt att införa en sanktionsavgift, även av det skälet att det redan finns ett etablerat sanktionssystem i arbetslöshetsförsäkringen.

TCO anser att en betydande brist med förslaget till sanktionsavgift i arbetslöshetsförsäkringen är att det inte har genomförts någon utredning eller utvärdering av befintligt sanktionssystem i arbetslöshetsförsäkringen som besvarar frågan om det verkligen behövs ytterligare sanktioner för att komma till rätta med det fusk och missbruk som trots allt förekommer. Reglerna för uteslutning och fränkännande, såvitt det är känt för TCO, fungerar väl och innebär kännbara sanktioner för den som fuskar och missbrukar arbetslöshetsförsäkringen.

TCO anser att om någon förändring ska genomföras av befintliga sanktionsregler i arbetslöshetsförsäkringen så bör en sådan process inledas med en utvärdering eller utredning för att ta reda på om

befintliga regler – helt eller delvis - eventuellt inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det bör undvikas att införa ett ytterligare system som träffar ungefär samma problem. Som redan nämnts i detta yttrande så finns det ett sanktionssystem i arbetslöshetsförsäkringen och TCO kan inte se ett behov av ytterligare ett sanktionssystem parallellt med det befintliga. Om en utredning skulle komma fram till att nuvarande sanktionssystem inte fungerar så bör förslag till nytt sanktionssystem ha som utgångspunkt att det ska ersätta – alternativt förändra det befintliga systemet. TCO delar utredningens målsättning att felaktiga utbetalningar ska minska, ambitionen att effektivisera och förenkla sanktionsreglerna, samt stärka systemets handlingskorrigerande effekt. Däremot bör en förändring genomföras med ett samlat grepp om hela sanktionssystemet inom arbetslöshetsförsäkringen för att undvika att minska effektiviteten i arbetslöshetskassornas verksamhet och minska den handlingskorrigerande effekten i arbetslöshetsförsäkringen.

TCO avstyrker sammanfattningsvis förslaget till sanktionsavgift inom arbetslöshetsförsäkringen. Men om förslaget ändå skulle genomföras bör regeringen vid beredningen av ett sådant förslag beakta några frågor för att minska riskerna med införandet av en sanktionsavgift i arbetslöshetsförsäkringen:

- Överväga behovet av en hög nedre beloppsgräns för sanktionsavgiften för att i möjligaste mån minska antalet ärenden och den administrativa belastningen på arbetslöshetskassorna.
- Arbetslöshetskassorna bör kompenseras för de kostnader som det innebär att ta över den hantering som idag sker inom rättsväsendet och det tillkommande utredningsarbete som förslaget innebär.

Therese Svanström
Ordförande

Joakim Lindström
Utredare